

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 566/2017-38

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 20. decembra 2017 v senáte zloženom z predsedu Ladislava Orosza, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca) prerokoval prijatú sťažnosť obchodnej spoločnosti UVER INVEST, s. r. o., Jakubovo námestie 12, Bratislava, zastúpenej advokátskou kanceláriou Škubla & Partneri s. r. o., Digital Park II, Einsteinova 25, Bratislava, v mene ktorej koná advokát Mgr. Martin Škubla, vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 7 Co 499/2015 z 23. septembra 2015 a takto

r o z h o d o l :

1. Krajský súd v Bratislave uznesením sp. zn. 7 Co 499/2015 z 23. septembra 2015 porušil základné právo obchodnej spoločnosti UVER INVEST, s. r. o., na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Uznesenie Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 7 Co 499/2015 z 23. septembra 2015 zrušuje a vec vracia na ďalšie konanie.

3. Obchodnej spoločnosti UVER INVEST, s. r. o., priznáva úhradu trov konania v sume 312,34 € (slovom tristodvanásť eur a tridsaťštyri centov), ktorú je Krajský súd v Bratislave povinný vyplatiť na účet advokátskej kancelárie Škubla & Partneri

s. r. o., Digital Park II, Einsteinova 25, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. II. ÚS 566/2017-15 zo 14. septembra 2017 bola prijatá na ďalšie konanie sťažnosť obchodnej spoločnosti UVER INVEST, s. r. o. (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 7 Co 499/2015 z 23. septembra 2015.

2. Podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prerokoval ústavný súd túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže sťažovateľka v podaní z 30. októbra 2017 a krajský súd vo vyjadrení zo 6. októbra 2017 vyslovili súhlas, aby sa upustilo od ústneho pojednávania. Ústavný súd pritom vychádzal z listinných dôkazov a vyjadrení nachádzajúcich sa v jeho spise.

3. Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka ako žalobkyňa sa žalobou proti hlavnému mestu Slovenskej republiky Bratislava (ďalej len „žalovaný“) domáhala náhrady za obmedzenie práva užívania pozemkov podľa § 15 ods. 8 zákona č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve (ďalej len „nový zákon o pohrebníctve“). Spolu so žalobou požiadala aj o oslobodenie od súdnych poplatkov, a to z dôvodu jej majetkových pomerov, ako aj vzhľadom na povahu uplatňovaného nároku, povahu jej podnikateľskej činnosti a výšku súdneho poplatku.

Uznesením Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) č. k. 24 C 254/2013-236 z 15. júna 2015 sťažovateľke nebolo priznané oslobodenie od súdnych poplatkov.

Na základe odvolania sťažovateľky uznesením krajského súdu č. k. 7 Co 499/2015-250 z 23. septembra 2015 bolo uznesenie okresného súdu potvrdené.

Proti uzneseniu krajského súdu sťažovateľka podala dovolanie, ktoré bolo uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 5 Cdo 1275/2015 z 19. decembra 2016 odmietnuté ako neprípustné. Uznesenie najvyššieho súdu bolo sťažovateľke doručené 11. januára 2017.

Podľa presvedčenia sťažovateľky uznesením krajského súdu došlo k porušeniu čl. 46 ods. 1 ústavy.

Sťažovateľka a v čase podania žaloby jej jediný spoločník, obchodná spoločnosť UVER s. r. o. (ďalej len „spoločník“), boli vlastníkami pozemkov zapísaných v katastri nehnuteľností pre katastrálne územie [REDAKOVANÉ] v Bratislave na [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ].

Sťažovateľka a spoločník pozemky nadobudli v rokoch 2006 až 2007 v čase, keď už boli verejne známe zámery žalovaného zmeniť územný plán tak, aby sa tieto pozemky stali stavebnými pozemkami. Na základe územného plánu žalovaného platného od 1. septembra 2007 sa tak aj naozaj stalo. Ihneď po nadobudnutí platnosti územného plánu začala sťažovateľka s prípravou na realizáciu projektu výstavby polyfunkčného centra. S týmto cieľom si nechala spracovať štúdie zastavanosti pozemkov od piatich rôznych architektonických ateliérov. V decembri 2008 sťažovateľka uzavrela zmluvu na dodávku projekčných a inžinierskych prác, predmetom ktorej malo byť zabezpečenie podkladov k vydaniu územného rozhodnutia a obstaranie územného rozhodnutia k projektu výstavby polyfunkčného centra GreenHill s piatimi nadzemnými a dvoma podzemnými podlažiami s celkovou rozlohou plôch o výmere 18 000 m² (ďalej len „projekt GreenHill“).

Po spracovaní kompletnej projektovej dokumentácie potrebnej k vydaniu územného rozhodnutia sťažovateľka podala návrh na vydanie územného rozhodnutia o umiestnení stavby. Jeho súčasťou bola aj kompletná dokumentácia potrebná pre posúdenie veci a pre vydanie územného rozhodnutia. Rozhodnutím stavebného úradu z 28. februára 2011 bol

návrh na vydanie územného rozhodnutia k projektu GreenHill zamietnutý s týmto odôvodnením:

„Stavebný úrad posúdil návrh podľa § 37 ods. 2 stavebného zákona, preskúmal predloženú projektovú dokumentáciu a zistil, že osadením predmetného bytového domu by nebolo dodržané ochranné pásmo existujúceho pohrebiska a predmetný zámer výstavby bytového domu by bol v tomto prípade realizovaný v tomto ochrannom pásme, čím by prišlo k porušeniu ustanovenia § 36 ods. 3 zákona č. 131/2010 o pohrebníctve...“

V čase nadobudnutia pozemkov sťažovateľkou a spoločníkom (roky 2006 – 2007), ako aj v čase podania návrhu na vydanie územného rozhodnutia (rok 2009) bol platný a účinný zákon č. 470/2005 Z. z. o pohrebníctve a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „starý zákon o pohrebníctve“). Tento zákon s účinnosťou od 1. novembra 2005 zaviedol právnu úpravu tzv. ochranných pásiem pohrebísk, podľa ktorej ochranné pásmo pohrebiska je 50 metrov a nesmú sa v ňom povoľovať ani umiestňovať budovy. Avšak v prechodnom § 33 ods. 4 prvej vety starého zákona o pohrebníctve bolo ustanovené, že šírka ochranného pásma pohrebiska 50 metrov sa nevyžaduje pre pohrebiská zriadené pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona. Právna úprava ochranného pásma pohrebiska sa tak vzťahovala len na pohrebiská zriadené po nadobudnutí účinnosti starého zákona o pohrebníctve. Keďže pohrebisko Slávičie údolie bolo zriadené pred účinnosťou starého zákona o pohrebníctve, právny režim ochranných pásiem pohrebísk sa naň nevzťahoval. Rovnako ani územný plán žalovaného prijatý v roku 2007 s existenciou ochranného pásma nepočítal.

Tento právny stav s účinnosťou od 1. januára 2011 zmenila úprava nového zákona o pohrebníctve, ktorý v § 15 ods. 7 a 8 (obdobne ako to bolo v starom zákone o pohrebníctve) upravil ochranné pásma pohrebísk, a to takto:

„Ochranné pásmo pohrebiska je 50 metrov od hranice pozemku pohrebiska; v ochrannom pásme sa nesmú povoľovať a ani umiestňovať budovy okrem budov, ktoré poskytujú služby súvisiace s pohrebníctvom. Vlastník pozemku v ochrannom pásme má nárok na primeranú náhradu za obmedzenie užívania pozemku. Náklady spojené s technickými úpravami v ochrannom pásme a náhrady za obmedzenie užívania pozemku v ochrannom pásme uhrádza zriaďovateľ pohrebiska; ak sa vlastník pozemku v ochrannom pásme a zriaďovateľ pohrebiska o výške náhrady nedohodnú, rozhodne o nej súd.“

Uvedenú úpravu ochranných pásiem pohrebísk nový zákon o pohrebníctve doplnil prechodným § 36 ods. 3 takto:

„V ochrannom pásme existujúceho pohrebiska 50 metrov je možné umiestniť len tie budovy, ktoré boli schválené v územných plánoch pred 1. novembrom 2005 alebo boli schválené v územnom konaní rozhodnutím príslušného stavebného úradu pred 1. novembrom 2005. Budovy postavené v ochrannom pásme do 50 metrov od pohrebiska pred 1. novembrom 2005 zostanú zachované.“

Nový zákon o pohrebníctve teda (na rozdiel od starého zákona o pohrebníctve) aplikoval právnu úpravu ochranných pásiem aj na pohrebiská zriadené pred jeho účinnosťou (a tým aj na susediace pozemky), čo súčasne znamená, že sa to vzťahuje aj na pohrebiská zriadené pred účinnosťou starého zákona o pohrebníctve (a tým aj na ich susediace pozemky).

Keďže pozemky susedia s pohrebiskom (cintorínom Slávičie údolie), bez ohľadu na skutočnosť, kedy bolo toto pohrebisko zriadené, vzťahuje sa nový zákon o pohrebníctve v súvislosti s úpravou ochranných pásiem aj na toto pohrebisko. S účinnosťou od 1. januára 2011 do pozemkov preto zasahuje ochranné pásmo pohrebiska. Sťažovateľka v tejto súvislosti pre úplnosť uvádza, že s účinnosťou od 1. februára 2012 je ochranné pásmo predmetného pohrebiska zakotvené aj v doplnenom územnom pláne žalovaného.

Z dosiaľ uvedeného vyplýva, že v čase nadobudnutia pozemkov sťažovateľkou, ako aj v čase podania návrhu na vydanie územného rozhodnutia ochranné pásmo nejestvovalo a jeho zriadenie v budúcnosti nebolo možné predvídať. Sťažovateľka teda legitímne očakávala, že pozemky budú môcť byť využité na účel, na ktorý ich nadobudla (stavebné účely a realizácia projektu GreenHill), a preto v súlade s princípom právnej istoty uskutočňovala jednotlivé kroky s cieľom realizácie projektu GreenHill.

V súlade s § 15 ods. 8 nového zákona o pohrebníctve sťažovateľka a spoločník si uplatnili v súdnom konaní nárok na primeranú náhradu za obmedzenie užívania pozemkov.

Od počiatku konania pred všeobecnými súdmi sťažovateľka poukazovala na to, že sa ocitla v nepriaznivej finančnej situácii výlučne len z dôvodu zriadenia ochranného pásma na jej pozemkoch, ku ktorému došlo s účinnosťou od 1. januára 2011 v dôsledku prijatia nového zákona o pohrebníctve, teda v dôsledku legislatívnej zmeny, ktorú bez akýchkoľvek pochybností nemožno považovať za skutočnosť zavinenú sťažovateľkou.

Prijatie akejkol'vek legislatívnej zmeny je objektívnou skutočnosťou, ktorá je absolútne nezávislá od subjektívneho správania konkrétneho subjektu, a preto už len z tohto dôvodu prijatie legislatívnej zmeny nemožno považovať za skutočnosť majúcu vecný súvis s podnikateľskou činnosťou subjektu či s nezvládnutím podnikateľského rizika konkrétnym subjektom. V danom prípade je to osobitne zvýraznené skutočnosťou, že nový zákon o pohrebníctve zavedením predmetných ochranných pásiem predstavoval fundamentálnu zmenu predchádzajúcej právnej úpravy. Nešlo teda o legislatívnu zmenu s marginálnymi dôsledkami pre sťažovateľku.

Sťažovateľka je presvedčená o tom, že sa dostala do absurdnej a zjavne protiústavnej situácie, keď zákonodarca zasiahol do jej vlastníckeho práva, z tohto dôvodu jej výslovne a cielene priznal nárok na náhradu, ktorého sa môže domáhať pred súdom, avšak zároveň iný zákon [zákon Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“)] vytvára sťažovateľke takú prekážku, ktorá ju pozbavuje práva na súdne prejednanie zákonom výslovne priznaného nároku, hoci tento nárok má ústavnoprávny rozmer, keďže ide o náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva v zmysle čl. 20 ods. 4 ústavy.

Podľa názoru sťažovateľky povaha uplatňovaného nároku je nielen veľmi významnou skutočnosťou, ktorú bolo nutné posudzovať pri predmetnom rozhodovaní o oslobodení od súdnych poplatkov, ale dokonca je táto skutočnosť tak významná, že sama osebe odôvodňuje oslobodenie sťažovateľky od súdnych poplatkov. V predmetnom prípade pri rozhodovaní o oslobodení sťažovateľky od súdnych poplatkov je totiž nutné súčasne aplikovať tri predpisy rovnakej právnej sily, ktoré sa zdanlivo pri aplikácii na predmetný prípad môžu dostať do vzájomného protirečenia. Ide o § 15 ods. 8 nového zákona o pohrebníctve, zákon o súdnych poplatkoch a § 254 ods. 1 Civilného sporového poriadku.

Sťažovateľka je toho názoru, že nový zákon o pohrebníctve zriadením ochranného pásma zasiahol do jej vlastníckeho práva ako vlastníčky pozemkov nachádzajúcich sa v blízkosti pohrebiska a keďže zákonodarca si bol tejto skutočnosti vedomý, v § 15 ods. 8 zakotvil nárok vlastníka pozemku na primeranú náhradu za obmedzenie užívania pozemku s tým, že ak sa vlastník pozemku a zriaďovateľ pohrebiska o výške náhrady nedohodnú, rozhodne o nej súd. Nový zákon o pohrebníctve teda obmedzuje vlastnícke právo

sťažovateľky, priznáva jej nárok na náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva a deklaruje jej ústavné právo domáhať sa náhrady prostredníctvom súdu.

Zákon o súdnych poplatkoch stanovuje povinnosť sťažovateľky za podanie žaloby zaplatiť súdny poplatok v sume 16 596,50 €, čo je najvyššia možná suma súdneho poplatku v občianskoprávných veciach. Zákon o súdnych poplatkoch má povahu *lex generalis* a upravuje vo všeobecnosti povinnosť platiť súdne poplatky bez zohľadnenia osobitných skutkových okolností, akou je napríklad skutočnosť, že nový zákon o pohrebníctve explicitne priznal sťažovateľke nárok na náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva a právo domáhať sa náhrady na súde.

Podľa názoru sťažovateľky všeobecné sudy pri rozhodovaní o tom, či budú aplikovať citované ustanovenie alebo uprednostnia aplikáciu zákona o súdnych poplatkoch ukladajúceho sťažovateľke poplatkovú povinnosť, mali ako súčasť pomerov sťažovateľky zohľadniť skutočnosť, že § 15 ods. 8 nového zákona o pohrebníctve explicitne priznáva sťažovateľke nárok na náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva a právo domáhať sa náhrady na súde. Rovnako mali zohľadniť aj skutočnosť, že ak oslobodenie od súdnych poplatkov nebude priznané, potom bude sťažovateľka pozbavená tých práv, ktoré jej explicitne boli priznané, a v skutočnosti pôjde len o formálne (iluzórne) práva, ktorých sa sťažovateľka reálne nemôže domáhať. Je ústavne nekonformné a vnútorne rozporuplné, keď jeden zákon prizná účastníkovi určité práva a všeobecné sudy v rámci aplikácie druhej právnej normy túto skutočnosť nielenže vôbec nezohľadnia, ale túto druhú normu aplikujú dokonca takým spôsobom, že účastníka pozbavia v celom rozsahu práv výslovne mu priznaných iným zákonom. Zároveň podľa sťažovateľky jej oslobodenie od súdnych poplatkov zodpovedá princípu spravodlivosti, pretože zriadením ochranného pásma došlo k významnému zásahu do jej vlastníckeho práva a vzniku majetkovej ujmy značného rozsahu spočívajúcej najmä v zmarení jej podnikateľskej činnosti, do ktorej investovala veľa času a finančných prostriedkov.

Zo sťažnosti tiež vyplýva, že sťažovateľka ako právnická osoba vznikla v roku 2006 výlučne s cieľom realizácie projektu výstavby polyfunkčného centra na predmetných pozemkoch. Inú podnikateľskú činnosť nevykonávala a ani neplánuje vykonávať. Zriadením ochranného pásma došlo k zmareniu projektu GreenHill a v súčasnosti na pozemkoch nie je možné vykonávať žiadnu zmysluplnú komerčnú činnosť. Zriadením

ochranného pásma sa sťažovateľka dostala do situácie, keď nemôže uskutočňovať podnikateľskú činnosť, na ktorú bola založená. V súčasnosti je preto hlavným predmetom jej činnosti domáhanie sa uspokojenia nárokov z titulu obmedzenia užívania pozemkov v súdnom konaní.

Sťažovateľka ďalej poukázala na to, že skutočnosť, že má v obchodnom registri zapísané viaceré predmety činnosti, nie je pre posúdenie veci podstatná. Zmyslom jej vzniku bola totiž výlučne realizácia projektu výstavby polyfunkčného centra. Žiadne ďalšie činnosti sťažovateľka nevykonáva. Je štandardnou obchodnou praxou, že podnikateľské subjekty majú zapísané široko vymedzené predmety činnosti (najmä v záujme vyhnúť sa riziku trestného činu neoprávneného podnikania), to však neznamená, že daný subjekt musí vyčerpať celý predmet činnosti zapísaný v obchodnom registri. Skutočnosť, že sťažovateľka na základe zapísaných predmetov činnosti môže vykonávať aj niečo iné, je absolútne irelevantná.

Vzhľadom na predmet konania dosahujú súdne poplatky v danej veci značné sumy (za žalobu a za odvolanie po 16 596,50 €, za dovolanie 33 193 €), ktoré sťažovateľka vzhľadom na majetkovú a finančnú situáciu nie je schopná platiť. Nemôže si ani požičať, pretože by sa vystavila riziku konkurzného konania. Nemá ani čo speňažiť, lebo vlastní len časť pozemkov, ktoré sú zaťažené záložným právom v prospech Tatra banky, a. s., ktorá poskytla sťažovateľke úver.

Sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd o jej sťažnosti nálezom takto rozhodol:

„1. Porušiteľ, Krajský súd v Bratislave uznesením sp. zn. 7Co/499/2015-250 zo dňa 23.9.2015 porušil právo sťažovateľa domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, zakotvené v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Rozhodnutie porušiteľa, rozsudok sp. zn. 7Co/499/2015-250 zo dňa 23.9.2015 sa týmto ruší a vec sa vracia porušiteľovi na ďalšie konanie.

3. Porušiteľ je povinný nahradiť sťažovateľovi trovy konania a právneho zastúpenia.“

4. Z vyjadrenia predsedu krajského súdu sp. zn. 1 SprV/450/2017 zo 6. októbra 2017 doručeného ústavnému súdu 12. októbra 2017 vyplýva, že krajský súd sa v napadnutom

rozhodnutí sp. zn. 7 Co 499/2015 z 23. septembra 2015 v celom rozsahu stotožnil s právnym názorom okresného súdu o osobitnom postavení sťažovateľky ako podnikateľského subjektu, ktorého nepriaznivé majetkové pomery samy osebe neopodstatňujú priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov podľa § 138 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku, ale tiež o neexistencii skutočností, v dôsledku ktorých by sa sťažovateľka dostala do ťaživej finančnej situácie a ktoré by nemali spojitosť s ňou vykonávanou podnikateľskou činnosťou. Krajský súd vo svojom rozhodnutí zohľadnil rozhodujúci skutkový stav a citoval prijaté právne závery, ktoré v odôvodnení rozhodnutia primerane vysvetlil, a zároveň sa vysporiadal s námietkami odvolania majúcimi podstatný význam.

5. Z prípisu právneho zástupcu sťažovateľky z 30. októbra 2017 doručeného ústavnému súdu elektronicky toho istého dňa a poštou 3. novembra 2017 vyplýva, že nepovažuje za potrebné zaujať stanovisko k vyjadreniu predsedu krajského súdu.

6. Ústavný súd doručil sťažnosť, uznesenie č. k. II. ÚS 566/2017-15 zo 14. septembra 2017, vyjadrenie krajského súdu a odpoveď sťažovateľky žalovanému, aby sa aj on mohol vyjadriť vo veci samej, keďže rozhodnutím ústavného súdu môže byť dotknutý na svojich právach.

Z vyjadrenia žalovaného z 24. novembra 2017 doručeného ústavnému súdu 8. decembra 2017 vyplýva, že sa stotožňuje so stanoviskom všeobecných súdov a opakuje ich argumentáciu.

II.

7. Z uznesenia krajského súdu č. k. 7 Co 499/2015-250 z 23. septembra 2015 vyplýva, že ním bolo potvrdené uznesenie okresného súdu č. k. 24 C 254/2013-236 z 15. júna 2015. Podľa názoru krajského súdu je potrebné stotožniť sa so záverom okresného súdu, ktorý sťažovateľke nepriznal oslobodenie od súdnych poplatkov argumentujúc jej osobitným postavením ako podnikateľského subjektu, ktorého nepriaznivé majetkové pomery samy osebe neopodstatňujú priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov, a tiež neexistenciou skutočností, v dôsledku ktorých by sa sťažovateľka dostala

do ťaživej finančnej situácie a ktoré by nemali spojitosť s jej podnikateľskou činnosťou (napr. *vis maior*). Uvedené plne rešpektuje aj judikatúru najvyššieho súdu, podľa ktorej pomery navrhovateľa ako právnickej osoby by odôvodňovali oslobodenie od súdnych poplatkov len vtedy, pokiaľ by sa do ťaživej finančnej situácie dostal z dôvodov, ktoré by neboli v priamej príčinnej súvislosti s jeho podnikaním. V opačnom prípade by došlo k neprípustnému presunu podnikateľského rizika na štát. Z predložených daňových priznaní a výkazov ziskov a strát vyplýva, že sťažovateľka dlhodobo vykazuje vysokú finančnú stratu, ktorú odôvodňuje legislatívnou zmenou realizovanou novým zákonom o pohrebníctve. Táto zmena mala zmariť jej podnikateľské plány obmedzené výlučne na realizáciu projektu GreenHill. V tejto súvislosti podľa krajského súdu okresný súd správne poukázal na to, že sťažovateľka má v obchodnom registri zapísané viaceré predmety činnosti, realizáciou ktorých môže byť naplnený základný účel podnikania, a to dosiahnutie zisku aj inak, ako realizáciou projektu GreenHill. Sťažovateľka preto znáša podnikateľské riziko v tom smere, že sa oproti stavu zapísanému v obchodnom registri rozhodla svoj podnikateľský zámer obmedziť výlučne na výstavbu predmetného polyfunkčného centra. Musela počítať s tým, že ak bude realizácia projektu z akýchkoľvek dôvodov zmarená, môže sa tým obmedziť jej ekonomická životaschopnosť a nezávislosť. Zodpovednosť sťažovateľky ako podnikateľa za voľbu podnikateľskej stratégie a jej úspešnosť nepochybne vyplýva z podnikateľského rizika, ktoré nie je možné prenášať na štát vo forme úplného alebo čiastočného oslobodenia od súdnych poplatkov. Neobstojí preto podľa názoru krajského súdu argumentácia sťažovateľky, podľa ktorej jediným a výlučným dôvodom jej finančného neúspechu je zmena právnej úpravy v oblasti pohrebníctva, ktorú sťažovateľka naozaj nemohla ovplyvniť, avšak s vývojom a zmenami ktorej musí byť stotožnená. Možno preto uzavrieť, že ťaživá finančná situácia, ktorá u sťažovateľky preukázateľne nastala, je nepochybne spojená s podnikateľským rizikom a realizáciou jej podnikateľských zámerov. Nemožno sa stotožniť ani s tvrdením, že povaha uplatneného nároku je tak významná, že sama osebe odôvodňuje priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov. Podľa názoru krajského súdu pokiaľ by zákonodarca povahu uplatneného nároku považoval za potrebné uprednostniť pred poplatkovou povinnosťou, legislatívne by to vyjadril priamo v zákone o súdnych poplatkoch, prípadne v novom zákone o pohrebníctve.

8. Z uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 1275/2015 z 19. decembra 2016 vyplýva, že ním bolo odmietnuté dovolanie sťažovateľky proti uzneseniu krajského súdu sp. zn. 7 Co 499/2015 z 23. septembra 2015. Toto uznesenie bolo právnenému zástupcovi sťažovateľky podľa dátumovej pečiatky doručené 11. januára 2017.

III.

9. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

10. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

11. Sťažovateľka zdôrazňuje, že sa stala obeťou neočakávanej a nepredvídateľnej legislatívnej zmeny, v dôsledku ktorej sa jej patriace pozemky dostali do ochranného pásma cintorína Slávičie údolie, čo celkom znemožnilo realizáciu jej podnikateľského zámeru (projekt GreenHill). Hoci jej z dôvodu zásahu do vlastníckeho práva zákonodarca na jednej strane priznal nárok na finančnú náhradu, ktorého sa môže domáhať pred súdom, zároveň je

povinná zaplatiť súdny poplatok v maximálnej možnej výške, i keď tento súdny poplatok nemá možnosť zaplatiť vzhľadom na finančnú situáciu, do ktorej sa dostala práve v dôsledku znemožnenia realizácie projektu GreenHill.

12. Predseda krajského súdu považuje závery uznesenia krajského súdu o nepriznaní oslobodenia od súdneho poplatku za správne a za súladné s existujúcou rozhodovacou praxou.

13. Z pohľadu ústavného súdu treba predovšetkým zo skutkového hľadiska konštatovať, že sťažovateľka a jej spoločník boli vlastníkami pozemkov a vlastnícke právo nadobudli v rokoch 2006 až 2007. V súlade s územným plánom, podľa ktorého sa pozemky stali stavebnými pozemkami, začala sťažovateľka s prípravou realizácie projektu GreenHill. Keď potom podala návrh na vydanie územného rozhodnutia o umiestnení stavby, bola táto jej požiadavka 28. februára 2011 zamietnutá s poukazom na to, že osadením zamýšľaného bytového domu by nebolo dodržané ochranné pásmo existujúceho pohrebiska a došlo by k porušeniu § 36 ods. 3 nového zákona o pohrebníctve účinného od 1. januára 2011. Keďže nový zákon o pohrebníctve spätne zasiahol aj do práv vlastníkov pozemkov susediacich s takými pohrebiskami, ktoré boli zriadené pred 1. novembrom 2005, vlastníkom týchto pozemkov priznal nárok na primeranú náhradu za obmedzenie užívania pozemkov. Práve s poukazom na túto zákonnú úpravu podala sťažovateľka žalobu, ktorou sa domáhala náhrady za obmedzenie užívania vlastných pozemkov. Toto súdne konanie však nemohlo prebehnúť, pretože sťažovateľka súdny poplatok vo výške 16 596,50 € (v maximálnej možnej výške) nezaplatila a napadnutým uznesením krajského súdu sp. zn. 7 Co 499/2015 z 23. septembra 2015 jej nebolo priznané oslobodenie od súdnych poplatkov.

14. Zmyslom a účelom ústavného práva na súdnu ochranu je zaručiť, resp. umožniť každému reálny prístup k súdu, a to po splnení podmienok ustanovených zákonom (I. ÚS 62/97, II. ÚS 26/96).

Článkom 46 ods. 1 ústavy sa zaručuje predovšetkým prístup k súdu, pretože len v takom prípade sa vytvárajú podmienky na domáhanie sa práva na súdnu ochranu (II. ÚS 71/97).

Jedným zo základných komponentov práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) je právo na prístup k súdu. Z rozhodovacej praxe Európskeho súdu pre ľudské práva možno abstrahovať viaceré prípustné možnosti obmedzenia práva na prístup k súdu. Patrí sem napr. imunita proti súdnemu konaniu (napr. cudzí diplomati), zákonné lehoty na uplatnenie určitých práv, povinné advokátske zastúpenie, nesplnenie formálnych a materiálnych žalobných náležitostí, ale tiež inštitút súdnych poplatkov.

Hoci čl. 6 ods. 1 dohovoru zaručuje každému právo na prístup k súdu, ako aj konkrétne procesné garancie v konaní pred ním nezaručuje mu aj právo na bezplatné súdne konanie. Ústava vo svojom čl. 46 ods. 1 negarantuje právo na bezplatné súdne konanie, a preto za nesúladnú s týmto článkom ústavy nemožno považovať takú právnu úpravu, ktorá podmieňuje súdnu alebo inú právnu ochranu uhradením súdneho alebo iného poplatku (PL. ÚS 38/99).

Európsky súd pre ľudské práva nevyklučuje, že záujmy na riadnom výkone spravodlivosti môžu ospravedlniť určité finančné obmedzenia prístupu jednotlivca k súdu. Naplnenie povinnosti zaistiť účinný prístup k súdu neznamená len zdržanie sa určitého konania zo strany štátu, ale môže vyžadovať tiež rôzne formy jeho aktívneho (pozitívneho) konania. Povinnosť zaplatiť súdny poplatok v súvislosti s podaním žaloby civilnému súdu nemôže byť považovaná za obmedzenie práva na prístup k súdu, ktoré by bolo samo osebe nezlučiteľné s čl. 6 ods. 1 dohovoru. Naproti tomu však výška súdneho poplatku posudzovaná v rámci osobitných okolností daného prípadu vrátane povinnosti dotýčajúcej osoby poplatok v takejto výške zaplatiť a fáza konania, v ktorej bolo takéto obmedzenie prístupu aplikované, sú faktormi, ktoré hrajú rolu pri rozhodnutí, či takejto osobe bolo alebo nebolo zachované právo na prístup k súdu (Kreuz proti Poľsku). Obzvlášť prísny prieskum je na mieste, pokiaľ daný súdny poplatok slúži primárne len k zaisteniu finančného príjmu do štátneho rozpočtu, nie teda napr. k zaisteniu prostriedkov na náhradu trov konania protistrany. Osoby, ktoré sa domáhajú oslobodenia od súdnych poplatkov, sú povinné riadne doložiť svoje majetkové pomery (Podbielski a PPU Polpure proti Poľsku, FC Mretebi proti Gruzínsku, Elcomp sp. z o. o. proti Poľsku).

Osoby, ktoré naschvál „nafukujú“ výšku uplatňovaných nárokov na odškodnenie, nemôžu očakávať, že budú celkom oslobodené od súdnych poplatkov (Kupiec proti Poľsku).

15. Podľa § 138 ods. 1 prvej vety Občianskeho súdneho poriadku účinného do 30. júna 2016 na návrh môže súd priznať účastníkovi celkom alebo sčasti oslobodenie od súdnych poplatkov, ak to pomery účastníka odôvodňujú a ak nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva.

16. Okresný súd a krajský súd argumentovali osobitným postavením sťažovateľky ako podnikateľského subjektu, ktorej nepriaznivé majetkové pomery samy osebe neopodstatňujú priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov, ale tiež aj neexistenciou skutočností, v dôsledku ktorých by sa sťažovateľka dostala do ťaživej finančnej situácie bez spojitosti s jej podnikateľskou činnosťou (napr. *vis maior*). Tento záver podľa názoru okresného súdu a krajského súdu plne rešpektuje aj judikatúru najvyššieho súdu, podľa ktorej pomery navrhovateľa ako právnickej osoby by odôvodňovali oslobodenie od súdnych poplatkov len vtedy, pokiaľ by sa do ťaživej finančnej situácie dostal z dôvodov, ktoré by neboli v priamej príčinnej súvislosti s jeho podnikaním. V opačnom prípade by totiž došlo k neprípustnému presunu podnikateľského rizika na štát.

17. Ústavný súd uvedenú judikatúru všeobecných súdov rešpektuje a vychádza z nej. Zároveň je toho názoru, že konkrétne okolnosti daného prípadu všeobecné súdy neposúdili v súlade s touto judikatúrou, ale práve naopak, v rozpore s ňou.

Z pohľadu ústavného súdu sa javí ako nesporné, že prijatie nového zákona o pohrebníctve, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2011, je potrebné z pohľadu sťažovateľky považovať za neočakávaný a prekvapujúci zásah do jej práva slobodne disponovať svojím nehnuteľným pozemkovým majetkom, a to o to viac, že tento zásah do jej práva vykazuje znaky retroaktivity. Jej pozemky, ktoré sa dovtedy nenachádzali v ochrannom pásme cintorína Slávičie údolie, sa nadobudnutím účinnosti nového zákona o pohrebníctve dostali do tohto ochranného pásma, a to bez akejkoľvek zmeny skutkového stavu (napr. z dôvodu rozšírenia cintorína).

Zákonodarca si bol evidentne vedomý, že novým zákonom o pohrebníctve dochádza odo dňa jeho účinnosti k obmedzeniu vlastníckych práv majiteľov pozemkov v zmysle čl. 20 ods. 4 ústavy a v súlade s ním priznal za toto nútené obmedzenie vlastníckeho práva vlastníkom dotknutých pozemkov právo na primeranú náhradu. Práve tejto náhrady sa sťažovateľka v konaní vedenom všeobecnými súdmi domáha.

Za daného stavu treba považovať za jednoznačné, že sťažovateľka sa do tvrdenej ťaživej finančnej situácie, ktorá jej má znemožňovať zaplatenie súdneho poplatku zo žaloby, dostala z dôvodu, ktorý nebol v priamej príčinnej súvislosti s jej podnikaním.

Dôvodom situácie, do ktorej sa sťažovateľka dostala, bol totiž legislatívny zásah štátu, ktorý prijatím a nadobudnutím účinnosti nového zákona o pohrebníctve znemožnil sťažovateľke v ňou zamýšľanom podnikateľskom zámere pokračovať a dokončiť ho.

Vychádzajúc z týchto konkrétnych okolností možno uviesť, že pokiaľ ťaživá finančná situácia obchodnej spoločnosti ako strany konania domáhajúcej sa oslobodenia od súdnych poplatkov je v priamej príčinnej súvislosti s legislatívnou zmenou (zmenou právnej úpravy), potom spravidla možno nepriznanie (čiastočného) oslobodenia od súdnych poplatkov považovať za porušenie práva na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Vzhľadom na všetky uvedené skutočnosti došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (bod 1 výroku nálezu).

18. Podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vec vrátiť na ďalšie konanie.

Na základe citovaných ustanovení ústavný súd zrušil uznesenie krajského súdu sp. zn. 7 Co 499/2015 z 23. septembra 2015 a vec vrátil na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu).

V ďalšom konaní bude krajský súd viazaný právnym názorom ústavného súdu.

19. Sťažovateľka požadovala náhradu trov právneho zastúpenia advokátom, ktorej výšku nevyčíslila.

Ústavný súd považoval za možné priznať odmenu za 2 úkony právnych služieb advokáta v roku 2017 (prevzatie a príprava zastúpenia 24. januára 2017 a sťažnosť zo 17. februára 2017) po 147,33 €, ako aj 2 režijné paušály po 8,84 €, teda celkom vo výške 312,34 € (bod 3 výroku nálezu).

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to vyplýva z výrokovej časti tohto rozhodnutia.

20. Vzhľadom na čl. 133 časť vety pred bodkočiarkou ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou rozhodnutia uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. decembra 2017